

Papperslösa har rätt till vård

Regeringen har tillsammans med Miljöpartiet tecknat en ramöverenskommelse om migrationspolitiken. Uppgårelsen syftar bland annat till att göra asylprocessen mer human och rättssäker. Och så äntligen – efter upprepad kritik från FN – papperslösa invandrare ska få rätt till hälso- och sjukvård.

Helt avgörande frågor lämnar dock regeringen obesvarade, exempelvis: Vilken hälso- och sjukvård som ska omfattas? Vilka personer som ska få rätt till denna vård? Vad blir kostnaderna för patienten?

Regeringen inväntar Erna Zellmins utredning, »Vård för papperslösa och asylsökande m fl«, som ska redovisas först den sista maj. Om vi får en lagstiftning som fortfarande kraftigt beskär utsatta personers rätt till vård vet vi i dagsläget ingenting. Välkänt är att regeringspartierna hittills varit splittrade i frågan. En förhoppning är att regeringen äntligen bildar allians även i denna humanitära fråga.

Enligt gällande svensk lagstiftning får papperslösa och gömda flyktingar endast akut vård. De faktiska kostnaderna betalar patienten. Kostnader som oftast utfattiga människor inte har råd att betala.

Situationen för dem som inte vågar söka vård eller inte har råd kan vara ödesdiger, och det drabbar även deras anhöriga. Också relativt okomplicerade sjukdomar och skador kan få allvarliga följder om de inte behandlas.

Den osäkerhet som nu råder är naturligtvis beklaglig i ett land som vidsynt står upp för mänskliga rättigheter i andra sammanhang, även i ett utrikespolitiskt perspektiv. En lagstiftning som särbehandlar och utestänger vissa människor från hälso- och sjukvård är inte förenlig med grundläggande mänskliga rättigheter.

Paul Hunt, tidigare FN:s särskilda rapportör för rätten till hälsa, har redogjort för hur dagens regler i Sverige står sig gentemot internationella konventioner och överenskommelser. Han riktar mycket skarp kritik mot att personer som befinner sig i Sverige utan tillstånd inte får rätten till hälsa tillgodosedd.

Papperslösa och gömda flyktingar tillhör de mest utsatta. Det är en grupp människor som internationell lag om mänskliga rättigheter ska skydda. PICUM, en organisation för papperslösa människors rättigheter i Europa, har i en studie jämfört vården för papperslösa migranter i elva EU-länder. Sverige placerar sig föga smickrande i botten, tillsammans med Österrike. Belgien, Frankrike, Italien och Spanien är exempel på länder som alla har

»Det är en grupp människor som internationell lag om mänskliga rättigheter ska skydda.«

lagar som ger människor utan legal status fri eller subventionerad hälso- och sjukvård.

Läkarnas yrkesetik ställer starka och entydiga krav på rätt till vård på lika villkor. Läkarnas internationella organisation, WMA, kräver till och med att »närhelst lagstiftning, regeringsåtgärder eller annan administration eller institution förnekar en patient dessa rättigheter, bör läkare vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa eller återupprätta dem«.

Inget juridiskt dokument ska alltså tillåtas avgöra vilka medicinska vårdinsatser som ska göras. Läkare är professionellt utbildade för att göra denna bedömning. De kan inte acceptera att sälla ut enskilda individer eller grupper av människor. Ett ställningstagande för papperslösas rätt till vård är ett ställningstagande för rätten till hälsa som en mänsklig rättighet, inte en medborgerlig rättighet. Det är heller inte ett migrationspolitiskt ställningstagande, lika lite som ett partipolitiskt.

Läkaretiken driver enskilda läkare att ge papperslösa vård oavsett lagstiftning. Flera enskilda sjukhus och landsting har föredömligt följt denna etiska övertygelse och fattat policybeslut om vård till alla.

Invändningen att vård till asylsökande och papperslösa skulle innebära en kraftigt ökad samhällskostnad är grundlös. Vård av asylsökande i Stockholms läns landsting visar på motsatsen. Här minskade vårdkostnaderna när regelverket lättades upp. Kostnaderna för dyr akutvård minskade. Färre patienter får lida i onödan.

Läkarförbundet kräver att den svenska regeringen ger alla, oavsett legal status, tillgång till hälso- och sjukvård. En lagstiftning som särbehandlar och utestänger vissa människor från vård är inte förenlig med den mänskliga rättigheten till hälsa, inte heller med läkaretiken. ■

Marie Wedin
ordförande
i Läkarförbundet
marie.wedin@sif.se

Foto: Max Brouwers